

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ – ШАНС ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Розвиток економіки, яка спирається на знання і суспільство знань, викликає зростання кваліфікаційних вимог по відношенню до, хто шукає роботу, а також до тих, хто вже працює. Це все обумовлено перш за все акцентуванням уваги на якість продуктів і послуг. Важливими є /итак/ відповідність кваліфікації вимогам ринку праці, які змінюються сьогодні вже не тільки на загальнодержавному рівні, але й на європейському, а завтра на світовому. Процеси глобалізації, а також інтеграційні процеси в Європі створюють такі умовичто, коли все більше людей може вибрати будь-яке місце проживання місце проживання і місце роботи. Ставить це певні, більш високі вимоги перед системою освіти, у тому числі і перед професійним вихованням, основним завданням якого має бути підготовка учнів однаковою мірою до здійсненню професійних завдань, не тільки на загальнодержавному, але й на європейському ринку праці, а також до виконання позапрофесійних завдань.

Ключові слова: *ринок праці, європейський ринок праці, глобалізація, учень, кваліфікація, професійна освіта,*

Развитие экономики, которая опирается на знания и общество знаний, вызывает рост квалификационных требований по отношению к тем, кто ищет работу, а также к уже работающим. Это все обусловлено прежде всего акцентированием внимания на качество продуктов и услуг. Важным есть соответствие квалификации к требованиям рынка труда, которые изменяются сегодня уже не только на общегосударственном уровне, но и на европейском, а на завтра на мировом. Процессы глобализации, а также интеграционные процессы в Европе создают такие условия, когда все больше людей может произвольно выбирать место жительства и место работы. Ставит это определенные, более высокие требования перед системой

образования, в том числе и в профессиональном воспитанием, основным заданием которого должна быть подготовка учеников в одинаковой степени к осуществлению профессиональных заданий не только на общегосударственном, но и на европейском рынке труда, равно и как к осуществлению позапрофессиональных заданий.

Ключевые слова: *рынок труда, европейский рынок труда, глобализация, ученик, квалификация, профессиональное образование.*

Development of economy which is based on knowledge and society of knowledge, causes the growth of qualifying requirements for jobs seekers and also already working people. It has already agreed by attention to products and services quality. The important thing is an accordance of qualifications to labour market requirements, which change today not only at national, but also at European and world level. Processes of globalization, and also integration processes in Europe create conditions when growing number of people can choose any place of inhabitation and job. This fact determines certain and much high requirements for the system of education, including professional education, the basic task of which must be students preparation equally for professional and general tasks realization not only on national, but at European labour market.

Key words: *labour market, European labour market, globalization, student, qualification, professional education.*

Zmiany w procesie pracy wyzwaniem dla kształcenia zawodowego

Istnienie korelacji pomiędzy rynkiem pracy a kształceniem zawodowym jest obecnie na tyle oczywiste, że nie wydaje się konieczne szersze tego uzasadnianie. Bardziej zasadne jest skupienie się na czynnikach charakteryzujących ten rynek oraz zmianach na nim zachodzących. Wśród determinantów zmian następujących na ponowoczesnym rynku pracy wymienia się często między innymi:

- spadek znaczenia korporacji (od przedsiębiorstwa wielkiej masy do przedsiębiorstwa wysokiej wartości);
- rewolucję informatyczną;
- globalizację;
- zmiany demograficzne;
- zmiany w przebiegu biografii zawodowych;

- zmiany własnościowe¹.

Wymienione czynniki w sposób istotny wpływają na cele, treści oraz przebieg i wyniki procesu kształcenia, a kształcenia zawodowego w szczególności. Ich szczegółowe omawianie nie jest możliwe w tak ograniczonym objętościowo opracowaniu. Dlatego biorąc pod uwagę jego temat, zasygnalizuję przynajmniej jeden z nich, to jest globalizację, a do niektórych pozostałych nawiążę w dalszej części rozważań. Najprościej ujmując globalizacja określana jest jako proces kompresji świata w jedną przestrzeń «*singl space*», jako zjawisko ekonomiczne powodujące także skutki w sferze społecznej i politycznej. Poglądy na temat globalizacji są zróżnicowane, czasami wręcz skrajnie odmienne. Pozytywnie w tym zakresie wypowiadają się przede wszystkim przedstawiciele nauk ekonomicznych i życia gospodarczego. W tym kontekście mowa jest o zanikaniu barier granicznych, uwalnianiu rynku od ograniczeń państwa, uruchamianiu mechanizmów alokacji zasobów ponad granicami krajów, zanikaniu granic gospodarczych oraz mobilności czynników produkcji i kapitału. Odmienne poglądy na procesy globalizacyjne prezentują przedstawiciele nauk społecznych. W ujęciu społecznym globalizacja oznacza proces pokonywania barier czasu i przestrzeni, a także bariery społecznej. W jego wyniku zachowania ludzi, społeczeństw i władzy z różnych obszarów oddziałują na siebie i zmieniają pod swoim wpływem, tworząc kulturę globalną – mieszaninę, składającą się z różnych elementów tradycji, kultury i wzorów zachowań².

Nie wdając się w bardziej szczegółowe omawianie procesu globalizacji, uznać należy, że obejmuje ona i przenika wszelkie aspekty życia społecznego, gospodarczego, politycznego i kulturalnego. Globalność praktycznie staje się procesem nieuniknionym we współczesnym świecie. Niesie ze sobą zarówno zagrożenia, jak i nadzieje. Ważne jest, by do procesu tego ludzie podchodzili świadomie i odpowiedzialnie. Procesy globalizacji z pewnością rzutują i rzutować będą na proces kształcenia, w tym kształcenia zawodowego, stawiając przed nim szereg zadań związanych z przygotowaniem do pracy i życia w globalnym świecie.

Powracając do zmian w procesie pracy, zwrócić należy uwagę, że:

- Następuje wzrost wymagań kwalifikacyjnych w stosunku do kandydatów do pracy. Związane jest to między innymi większym niż do tej pory akcentowaniem jakości wytwarzanych produktów i świadczonych usług. Ważne jest też dostosowywanie kwalifikacji do zmieniających się wymagań stanowisk pracy.
- Zmiany w sferze pracy określone jako charakterystyczne dla epoki postfordowskiej i postindustrialnej, do których można zaliczyć między innymi:

¹ R. Drozdowski, Rynek pracy w Polsce. Recepcja. Oczekiwania. Strategie dostosowawcze, Poznań 2002, s.81 i nast.

² L. Zacher (red.), Globalizacja, Kraków 2001, s.66-67

elastyczne godziny pracy, pracę zespołową, standaryzację procedur zarządzania i orientacja na klienta i konsumenta, zróżnicowane i coraz bardziej elastyczne formy organizacji firm, to wyzwania zarówno dla pracodawców, jak i pracowników.

- Zmiany w formach zatrudnienia powodują, że najemna praca etatowa dominująca w epoce industrialnej zostaje coraz częściej zastępowana tzw. niestandardowymi czy też elastycznymi formami zatrudnienia. Coraz bardziej powszechna staje się praca na część etatu, zatrudnienie na czas określony, praca zadaniowa, telepraca, czy też samozatrudnienie.

- Przechodzenie do gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwa informacyjnego, powoduje, że podstawowym kapitałem firmy staje się wiedza zatrudnionych w niej pracowników.

- Zmiany zawodów będące konsekwencją postępu technicznego i standaryzacji produkcji, powodują zanikanie jednych i powstawanie nowych zawodów oraz zmianę czynności w poszczególnych zawodach³.

To tylko wybrane przykłady, a nie pełna ich lista. Ich zasygnalizowanie pozwala już jednak uznać, że zmiany w charakterze pracy powodują konieczność innego niż do tej pory kształcenia. Coraz większy nacisk kłaść należy na kształtowanie zdolności szybkiego przystosowywania się do zmian. Wiek XXI «wymaga od pracowników z jednej strony sprawnego władania wszystkimi zdobyczami techniki, z drugiej natomiast – posiadania umiejętności w zakresie komunikacji międzyludzkiej»⁴.

Coraz powszechniej uważa się, że wiedza staje się zasobem numer jeden gospodarki, czynnikiem konkurencyjności kraju, przemysłu, społeczeństwa. Zdolność zarządzania wiedzą produktywną ma coraz większe znaczenie w gospodarce. Ważne jest jednak, aby:

- 1) wiedza powodowała faktyczną i istotną różnicę w porównaniu ze stanem wyjściowym;

- 2) wiedza musi być skoncentrowana na tym, co ma być osiągnięte;

- 3) niezbędna jest systematyczna eksploracja możliwości dokonania zmiany, co wiąże się z kompetencją i determinacją «pracowników wiedzy» i złożonych z niej zespołów;

- 4) konieczne jest umiejętne łączenie efektów krótko i długoterminowych, a więc stosowne zarządzanie czasem⁵.

Na strategiczne wręcz znaczenie wiedzy dla rozwoju danego kraju wskazywano zarówno w wielu publikacjach, jak i dokumentach międzynarodowych. Na posiedzeniu Rady Europejskiej w Lizbonie określono, że

³ R. Gerlach, Nauczyciel przedmiotów zawodowych w zmieniającym się świecie, W: Kształcenie zawodowe. Pedagogika i psychologia. Pod red. T. Lewowickiego, J. Wilsz, I. Ziaziuna, N. Nyczkało. Częstochowa-Kijów 2007, s.303

⁴ T. Pomianek, A. Rozmus, K. Witkowski, B. Przywara, M. Bienia, Raport. Rynek pracy w Polsce i Unii Europejskiej. Rzeszów 2005, s.67

⁵ Listy o edukacji. Pod red L. Witkowskiego. W: Forum oświatowe 2(19) 1998, s.92-93

strategicznym celem państw członkowskich UE jest dążenie do tego, aby gospodarka UE stała się najbardziej konkurencyjną i dynamiczną gospodarką w świecie, gospodarką oparta na wiedzy, a społeczeństwo stało się społeczeństwem wiedzy⁶.

Z kolei P. Drucker wyraźnie podkreśla, że nie praca, a wiedza staje się w obecnych czasach głównym źródłem bogactwa. Następuje przechodzenie od «społeczeństwa pracy» do «społeczeństwa wiedzy».

«W potocznym przekonaniu wiedza, umiejętności, zdolności i inne składniki zasobów ludzkich stanowią źródło konkurencyjności nie tylko przedsiębiorstw, ale też regionów i gospodarki jako całości, a także poszczególnych osób na rynku pracy»⁷.

Strategiczne znaczenie edukacji w rozwoju społeczeństwa wiedzy było podkreślane przez organy UE już od 2000 roku. Zwracano uwagę rolę edukacji w gospodarce opartej na wiedzy wyznaczając między innymi następujące cele strategiczne edukacji (Sztokholm, marzec 2001):

- poprawa jakości i efektywności systemów edukacji w UE;
- ułatwienie powszechnego dostępu do systemów edukacji;
- otwarcie systemów edukacji na środowisko i świat⁸.

Rozwój gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwa wiedzy, to podstawowe wyzwanie dla kształcenia zawodowego. Zgodzić się zatem można, że – jak podaje Robert Reich w «The Work of Nations» – wśród kwalifikacji, które będą potrzebne przyszłym pokoleniom, należy wymienić:

- abstrakcyjne myślenie – stwarzające większe możliwości odkrywania wzorów postępowania w różnych sytuacjach oraz rozumienia i artykułowania potrzeb;
- system rozumowania – umożliwiający zastosowanie wiedzy w różnych sytuacjach z odpowiednią szybkością i dokładnością;
- eksperymentowanie – dające więcej swobody w zakresie przyswajania wiedzy;
- umiejętność współpracy – umożliwiającą spojrzenie na problem oczami innych członków zespołu⁹.

Z kolei wśród umiejętności i predyspozycji, które mogą być ważne podczas

⁶ Komunikat Komisji: Skuteczne inwestowanie w edukację, imperatyw dla Europy. Warszawa 2002, s.2

⁷ A. Pochtowski, Strategiczne aspekty rozwoju zasobów ludzkich. W: Przyszłość pracy w XXI wieku. Pod red. S. Borkowskiej, Warszawa 2005, s.192

⁸ Edukacja w Europie: różne systemy kształcenia i szkolenia – wspólne cele do roku 2010, Warszawa 2003, s.4

⁹ Cit. Za, J. Grodzki, Edukacja czynnikiem rozwoju gospodarczego, Toruń 2000, s.76

poszukiwania pracy w gospodarce globalnej możemy za R. Pachocińskim wymienić:

- «łatwe i szybkie uczenie się nowego;
- poliwalentne umiejętności zawodowe;
- przedsiębiorczość,
- wysoki poziom wiedzy ogólnej;
- zdolności kierownicze;
- znajomość technologii informatycznej;
- znajomość języków obcych»¹⁰.

Wymienione umiejętności uznać należy za ważne w poszukiwaniu zatrudnienia zarówno na krajowym, jak i europejskim rynku pracy.

W gospodarce globalnej ważne są jednak jeszcze, zdaniem wymienionego autora, między innymi takie umiejętności, jak:

- orientacja w sprawach globalnych;
- wrażliwość na sprawy kultury innych (uznanie różnorodności);
- wytrwałość (niezrażanie się trudnościami);
- bogata wyobraźnia;
- pogłębiona motywacja do systematycznej, rytmicznej, a czasami nawet ciężkiej pracy;
- poleganie na sobie samym;
- wysoki poziom moralny¹¹.

Kształtowanie tych umiejętności oraz predyspozycji, to jedno z podstawowych zadań edukacji, w tym również kształcenia zawodowego.

Zadania kształcenia zawodowego w kontekście przygotowania do zatrudnienia na europejskim rynku pracy

Rozwój gospodarki opartej na wiedzy i procesy globalizacji wymuszają na krajowych systemach kształcenia konieczność przygotowania do zatrudnienia już nie tylko na krajowym, ale dzisiaj europejskim, a jutro światowym rynku pracy. Być może teza ta wydaje się jeszcze zbyt daleko idąca, ale biorąc pod uwagę szybkość zmian, które wokół nas zachodzą, coraz bardziej prawdopodobna. Jej uzasadnienie można przedstawić na przykładzie Polski, która od kilku lat jest już członkiem Unii Europejskiej. Punktem wyjścia do rozważań na temat kształcenia zawodowego uczynić można sformułowanie zawarte w Białej Księdze Kształcenia i Doskonalenia

¹⁰ R. Pachociński, *Oświata i praca w erze globalizacji.*, Warszawa 2006, s.77

¹¹ Tamże, s.78-79

mówiące, że «w nowoczesnym społeczeństwie europejskim trzy obowiązki, a mianowicie integracja społeczna, rozwój przydatności do zatrudnienia i rozwój osobisty, są integralne»¹². W swoich rozważaniach zaakcentować chciałbym przede wszystkim drugi z nich, podkreślając rolę kształcenia zawodowego w jego realizacji.

Funkcjonowanie Polski w strukturach UE przynosi nie tylko określone korzyści, ale wymaga też podejmowania szeregu działań dostosowawczych. Wymienia się szereg obszarów dostosowań gospodarczych umożliwiających bycie pełnoprawnym członkiem wspólnoty państw. Wśród tych, które w sposób istotny rzutują na proces edukacji, w tym edukacji zawodowej w szczególności, na uwagę zasługują między innymi:

1) Swobodny przepływ towarów i związana z tym konieczność dostosowania polskich norm technicznych do obowiązujących w innych krajach UE (m.in. wymagania dotyczące jakości produkcji i przepisów z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy).

2) Swobodny przepływ usług, obejmujący możliwość prowadzenia działalności gospodarczej w innych krajach UE.

3) Swobodny przepływ kapitału, stwarzający możliwość inwestowania w Polsce przedsiębiorstwom i osobom z krajów UE.

4) Swobodny przepływ pracowników, wraz z prawem do osiedlania się i podejmowania pracy w dowolnych krajach UE.

5) Polityka konkurencji, wpływająca na tworzenie klimatu i warunków prawnych dla uczciwej konkurencji.

6) Ochrona konsumentów i związana z tym certyfikacja i standaryzacja produktów.

7) Ochrona środowiska, uwzględniająca normy ekologiczne obowiązujące w krajach UE.

8) Polityka strukturalna i współpraca finansowa, obejmująca m.in. transfer tzw. środków pomocowych oraz zasady i warunki ich przyznawania.

9) Polityka makroekonomiczna, to m.in. wysoka stopa wzrostu i stabilizowania równowagi gospodarczej.

10) Strategia integracji w sektorze rolnictwa i gospodarki żywnościowej, wyrównywanie szans oraz tworzenie miejsc pracy w związku z

modernizacją produkcji rolnej¹³.

Wymienione obszary nie stanowią z pewnością pełnej listy zakresów wymagających dostosowania w sferze gospodarczej. Stanowią one jednak mogą wskazówkę dla systemu edukacji, w tym przede wszystkim kształcenia

¹² Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa, Warszawa 1997, s.19

¹³ Edukacja zawodowa wobec wyzwań rynku pracy i integracji europejskiej. Pod red. S.M. Kwiatkowskiego, Warszawa 2001, s.22-23

zawodowego. Odnosząc je do kraju będącego już w strukturach Unii Europejskiej uznać należy, że są one ważne także dla innych krajów, szczególnie tych, które pragną rozwijać szeroko rozumianą współpracę. Nie wdając się w szczegółowe omawianie wszystkich koniecznych działań dostosowawczych, zasygnalizować jednak warto między innymi takie zagadnienia, jak:

- konieczność dostosowania treści kształcenia do norm obowiązujących w UE, a także kształtowania w procesie edukacji postaw sprzyjających systematycznemu doskonaleniu zawodowemu, samokontroli i samoocenie;
- dokonywanie bieżących przesunięć o charakterze strukturalnym oraz programowym wynikających z priorytetowych sektorów usług;
- rozwijanie na szeroką skalę współpracy szkół z pracodawcami, m.in. poprzez organizowanie praktyk uczniów w zakładach pracy oraz szkoleń dla nauczycieli przedmiotów zawodowych w zakładach pracy;
- rozwijanie kształcenia w zakresie języków obcych, uwzględniającego język techniczny;
- kształcenie w zakresie europejskiego prawa pracy i polityki socjalnej;
- kształtowanie postaw konsumenckich (uczeń i absolwent w podwójnej roli – producenta i konsumenta);
- edukacja środowiskowa (ochrona środowiska oraz bezpieczeństwo i higiena pracy);
- kształcenie na temat zasad i procedur funkcjonowania funduszy europejskich¹⁴.

Zakresów koniecznych działań wymienić można znacznie więcej. Zasygnalizowanie tylko kilku, ważnych jak się wydaje, pozwala jednak zorientować się, że zmiany w tym względzie muszą być daleko idące. Powinny one zmierzać w konsekwencji do określenia zasad i procedur wzajemnego uznawania dyplomów i kwalifikacji zawodowych. Drogą do tego prowadzącą może być opracowanie europejskich ram kwalifikacji zawodowych i europejskich standardów kwalifikacji.

Pisząc na temat edukacji zawodowej jako drogi do zatrudnienia na europejskim rynku pracy nie można pominąć kilku przynajmniej jeszcze zagadnień:

1. Konieczne jest zwiększanie naboru na kierunki ścisłe i techniczne. Zwrócili na to uwagę Ministrowie Edukacji i Ministrowie ds. badań z krajów UE podczas posiedzenia w Uppsali w marcu 2001 roku. Wśród zagadnień kluczowych wymieniono m.in. rozbudzanie zainteresowań matematyką, naukami ścisłymi i techniką, a także zachęcanie młodych ludzi do kształcenia się i podejmowania pracy w tych dziedzinach¹⁵.

2. Z procesem globalizacji związany jest rozwój wielkich koncernów,

¹⁴ Tamże, s.22-25

¹⁵ Edukacja w Europie..., s.10

posiadających swoje filie na całym świecie. Dlatego ponadnarodowe organizacje oczekują od swoich pracowników nie tylko wysokich kwalifikacji zawodowych, doświadczenia i znajomości języków obcych, ale także mobilności przestrzennej. Do nowych wyzwań, które stawia przed pracobiorcami międzynarodowy rynek pracy można zaliczyć;

- większą mobilność przestrzenną;
- konieczność ciągłej aktualizacji wiedzy i umiejętności zawodowych;
- konieczność nabywania nowych umiejętności;
- zdolność adoptowania się do nowych warunków¹⁶.

3. W wielu publikacjach oraz raportach organizacji i komisji krajowych i międzynarodowych akcentuje się jakość edukacji.. przełomowym, jak się wydaje, momentem w podejściu do jakości kształcenia była «Strategia Lizbońska». W 2002 roku Ministrowie Edukacji Unii Europejskiej i Komisja Europejska przyjęli program prac, w którym na pierwszym miejscu podkreślono konieczność osiągnięcia wysokiej jakości i użyteczności społecznej edukacji.

4. Z badań wynika, że na rynku pracy poszukiwane są coraz częściej osoby krytycznie myślące, niezależne w swoich sądach, potrafiące współdziałać w zespole, umiejące podejmować decyzje. Szczęólnego znaczenia nabierają umiejętności, które L. Resnick definiuje jako umiejętności myślenia wyższego rzędu, umożliwiające dokonywanie precyzyjnych rozstrzygnięć i analizę sytuacji z zastosowaniem zróżnicowanych kryteriów¹⁷. Ich kształtowanie to ważne wyzwanie dla kształcenia zawodowego.

5. W procesie kształcenia zawodowego wymagania rynku pracy, również europejskiego, stać się powinny podstawowym, ale nie jedynym czynnikiem określania celów i zadań oraz realizowanych treści. Zgodzić się należy z tymi, którzy uznają, że:

- ujmowanie edukacji wyłącznie w kategoriach ekonomicznych grozi jej dehumanizacją i oderwaniem od istotnych zadań kulturowego i społecznego rozwoju jednostki¹⁸;
- kształcenie zawodowe przyszłych pracowników dla potrzeb stanowisk nie wymagających wysokich kwalifikacji oraz bardzo wyspecjalizowanych wskutek «tayloryzacji» pracy wymaga posiadania przez nich solidnej i szerokiej bazy

¹⁶ M. Król, Rynek pracy jako uwarunkowanie zarządzania kapitałem ludzkim. W: Praca i zarządzanie kapitałem ludzkim w perspektywie europejskiej, Kraków 2003, .217-218

¹⁷ A. Bogaj, Kształcenie ogólne w szkołach zawodowych, W: Nowe uwarunkowania edukacji szkolnej. Pod red. S.M. Kwiatkowskiego, Warszawa1997, s.106

¹⁸ W. Rabczuk: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy w krajach Unii Europejskiej. W: Nowe uwarunkowania edukacji szkolnej. Red. S.M. Kwiatkowski. Warszawa 1998, s.6

kulturowej, literackiej, filozoficznej i naukowej, stanowiącej fundament konieczny do osiągnięcia nowych umiejętności technicznych;

- traktowanie wymagań rynku pracy jako jedyne kryterium określania celów oraz doboru treści edukacji zawodowej jest niebezpieczne, szczególnie w sytuacji dużej zmienności kierunków i tempa rozwoju gospodarki, a także często sprzecznych i doraźnych impulsów płynących z rynku pracy¹⁹.

Refleksja końcowa

Podsumowując dotychczasowe rozważania uznać można, że przed kształceniem zawodowym stają nowe zadania związane z przygotowaniem uczniów do zatrudnienia na europejskim rynku pracy. Wymienić tu można między innymi:

- przygotowanie uczniów potrafiących dostosować poziom produkcji i usług do standardów europejskich;
- przygotowanie uczniów do życia i pracy w warunkach konkurencji na rynku krajowym, ale i międzynarodowym;
- kształtowanie umiejętności podstawowych, przydatnych zarówno w pracy zawodowej na różnych stanowiskach, jak i w życiu pozazawodowym;
- przygotowanie do elastycznych form zatrudnienia i organizacji pracy
- kształcenie w zakresie swobodnego posługiwania się komputerem;
- nauczaniu języków obcych umożliwiającym swobodne porozumiewanie się
- przygotowanie uczniów do zmian, kształcenie dla przyszłości;
- uwzględnianie w procesie kształcenia zmian, które wokół nas zachodzą, w tym głównie zmian w wymaganiach rynku pracy;
- ułatwianie uczniom rozumienia Europy, rozumienia procesów integracyjnych i dezintegracyjnych oraz odmienności w poszczególnych krajach;
- przygotowanie uczniów do stałego doskonalenia kwalifikacji²⁰.

Są to tylko przykłady zadań, a nie pełna ich lista. Pozwalają jednak, jak sądzę, zorientować się, jakie zadania powinno spełniać kształcenie zawodowe w przygotowaniu do zatrudnienia nie tylko na krajowym, ale europejskim rynku pracy.

Jakie są więc szanse uzyskania zatrudnienia przez obywatela określonego kraju na europejskim rynku pracy? Uznać można, że coraz bardziej wyraźne, przynajmniej jeśli chodzi o Polskę. Zapotrzebowanie na młodych pracowników, głównie z branż nowoczesnych wzrastają. Warunek jest właściwie jeden – dobre wykształcenie. «Polski absolwent będzie miał szansę w Europie wtedy bowiem, gdy przynajmniej tak samo dobrze będzie przygotowany do pracy, jak jego kolega z

¹⁹ R. Gerlach: Edukacja zawodowa dorosłych nie tylko dla rynku pracy. „Pedagogika Pracy” Nr 44 z 2004r., s.49-50

²⁰ R. Gerlach, Nauczyciel w edukacji zawodowej wobec wyzwań współczesności, W: Kształcenie prozawodowe i zawodowe w kontekście integracji Europy. Pod red. R. Gerlacha, Bydgoszcz 2003, s.37

Niemiec, Szwecji czy Wielkiej Brytanii, przygotowany nie tylko teoretycznie, ale wyposażony przede wszystkim w praktyczne umiejętności posługiwania się językiem obcym, zdolność bezproblemowego korzystania z najnowszych zdobyczy techniki (komputery, Internet, multimedia), otwarty na innych ludzi. Pomimo dużego bezrobocia osoby legitymujące się wyżej wymienionymi cechami nie będą miały problemów na rynku pracy»²¹.

Podsumowując, uznać należy, że celem kształcenia zawodowego powinno być przygotowanie uczniów zarówno do realizacji zadań zawodowych nie tylko na krajowym, ale również europejskim rynku pracy, jak również do realizacji zadań pozazawodowych. Ważne jest jednak, aby instytucje tym kształceniem się zajmujące nie koncentrowały się na zaspokajaniu potrzeb edukacyjnych społeczeństw rolniczych i przemysłowych, nie skupiały się na przekazywaniu wiedzy encyklopedycznej oraz prostych umiejętności poznawczych, nie przygotowywały do funkcjonowania w rzeczywistości, która już przemija, która przestanie istnieć jeszcze za ich życia. Jak bowiem słusznie zauważa K. Denek, wyzwaniem XXI wieku «może sprostać tylko człowiek wielostronnie wykształcony, zdolny do myślenia w kategoriach innowacyjnych i alternatywnych, energiczny, sprawny, wrażliwy na wartości, uznający je za dyrektywy postępowania, drogowskazy życia, czyli człowiek pełny»²². Człowiek taki nie będzie miał, jak się wydaje, trudności z uzyskaniem zatrudnienia nie tylko na krajowym, ale również europejskim rynku pracy.

²¹ T. Pomianek, A. Rozmus: Czy nasza młodzież to szansa czy problem? – dylematy polskiego rynku pracy i polskiego szkolnictwa wyższego na tle krajów UE. (www.wsiz.rzeszow.pl)

²² K. Denek, Aksjologiczne aspekty edukacji szkolnej, Toruń 1999, s.61